

ДЕРЖАВНИЦЬКІ ПРІОРИТЕТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БУДІВЕЛЬНОМУ КОМПЛЕКСІ

E. Vilgin,

Ph.D., a doctoral student at the Interregional Academy of Personnel Management

STATE PRIORITIES OF INVESTMENT ACTIVITY IN THE CONSTRUCTION COMPLEX

Проведено аналіз державного фінансування будівництва. Визначено умови наповнення державного і місцевих бюджетів. Досліджено процеси реформування власності будівельного комплексу і становлення механізмів її ринкового перерозподілу. Визначено шляхи посилення взаємної економічної інтеграції територій.

Встановлено, що структурними пріоритетами інвестиційної діяльності в будівельному комплексі в галузевому і технологічному аспектах є більш повне використання науково-технічного потенціалу; збільшення у валовому випуску продукції частки валової доданої вартості, створеної найбільш технологічним чином, відновлення участі будівельного комплексу у кооперації, в т. ч. міжнародній; в інституційному — формування ефективного господаря територіально-господарського комплексу в особі територіальної громади, ширше запровадження комплексної власності з широким колом учасників, у т. ч. територіальних громад, відновлення функцій держави по управлінню своєю власністю; скоріше визначення долі державних активів, яких вона хоче позбутися; подальша децентралізація державного управління та перерозподіл повноважень між центральними і регіональними гілками владами та між виконавчою і представницькою (місцевим самоврядуванням) за моделлю соціально орієнтованої ринкової економіки, створення системи підтримки місцевих виробників, що поряд з заходами державної підтримки покращить перспективи трансформації відносин власності на підприємствах будівельного комплексу. В організаційному плані важливе прискорення регіонального та промислово-фінансового структурування, що уможливить концентрацію ресурсів на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку.

The analysis of state financing of construction is carried out. The conditions of filling the state and local budgets are determined. The processes of reforming the ownership of the construction complex and the formation of mechanisms for its market redistribution have been investigated. The ways of strengthening of mutual economic integration of territories are determined.

It was established that the structural priorities of investment activity in the building complex in branch and technological aspects are more complete use of scientific and technical potential; The increase in the gross output of the share of gross value added, created in the most technological way, restoration of participation of the building complex in cooperation, including international; In the institutional — the formation of an effective owner of the territorial-economic complex in the person of the territorial community, wider introduction of integrated property with a wide range of participants, including Territorial communities, restoration of state functions for the management of their property; Rather determining the fate of state assets that it wants to get rid of; Further decentralization of public administration and redistribution of powers between central and regional branches of power and between executive and representative (local government) on the model of a socially oriented market economy, creation of a system of support of local producers, which, along with state support measures, will improve prospects of transformation of property relations at the enterprises of the building complex. In organizational terms, an important acceleration of regional and industrial-financial structuring, which makes it possible to concentrate resources on the priority areas of socio-economic development.

Ключові слова: державне фінансування, будівництво, промисловість, реформування.

Key words: public funding, construction, industry, reform.

ВСТУП

За своєю сутністю обидві гілки влади адміністративно-територіальної одиниці опікуються перспективами соціально-економічного розвитку регіону з відміннос-

тями: виконавча (уповноважена державою) забезпечує сталий рівномірний поступальний соціально-економічний розвиток держави через розвиток регіонів; представницька (уповноважена територіальною громадою)

орієнтована на пріоритетний розвиток регіону, що дозволяє їй легітимізувати, так би мовити, суб'єктивний підхід до свого регіону. Затвердження програм територіального соціально-економічного розвитку і контроль за їх виконанням Конституція поклала на представницьку владу (самоврядування) (ст. 143), що дозволяє їй запроваджувати преференційні заходи щодо підтримки важливих (з точки зору соціально-економічної ефективності) для території галузей, розвитку інфраструктури ринку, підтримки інноваційної діяльності тощо. Ознаками самоврядування є підзвітність місцевій громаді, виборність керівних органів і відсутність підпорядкованості [1, с. 70].

РЕЗУЛЬТАТИ

Трансферти з державного бюджету забезпечують територіям мінімум соціальних стандартів, незалежно від ступеня їх соціально-економічного розвитку, промислового потенціалу і природних ресурсів, що породжує ряд негативних моментів. Проте основним джерелом надходжень до місцевих бюджетів має бути продуктивна діяльність. Тому місцеві громади територіально-господарських комплексів зі значним промисловим і науково-технічним потенціалом прямо заінтересовані в зростанні обсягу валової доданої вартості території, створеної технологіє- і наукомістким способом, яке веде до збільшення кваліфікованої зайнятості, доходів населення, соціальних відрахувань, зменшенні соціальних виплат малозабезпеченим, по безробіттю; опосередковано — в збільшенні надходжень до місцевого бюджету для вирішення соціально-економічних проблем (освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення, культура, правопорядок, невиробнича інфраструктура — транспортна, комунальна тощо). Збільшення продуктивної діяльності веде до зростання доходів домогосподарств, розширення попиту, в т.ч. на продукцію (послуги) територіально-господарського комплексу (продукти харчування, транспорт, розваги тощо). Ефект мультиплікативно зростає вздовж ланцюга: збільшуються обсяги виробництва, податків, зборів. Тому територіальна громада уповноважує місцеву владу виносити стратегічні рішення щодо соціально-економічного розвитку території з огляду на територіальні переваги (промисловий і науково-технічний потенціал), здійснювати його системне прогнозування, стратегічне планування, моніторинг. Для ринкової держави соціально орієнтованого типу метою економічної політики є створення сприятливих умов для наповнення державного і місцевих бюджетів.

У ринковій економіці, а особливо в перехідний період від планової до ринкової соціально-економічної моделі, істотно діють адміністративні важелі. Але якщо на рівні держави є досвід їх застосування, то на регіональному рівні тільки відбувається ринкове інституційне становлення функцій регіональної виконавчої влади, місцевого самоврядування за моделлю самоорганізованої ринкової соціально-економічної системи, особливо — соціально орієнтованої. Тому адміністративний фактор при реалізації загальнодержавних і регіональних пріоритетів, часто має суперечливий характер (коли має бути ринковим, є адміністративним, і навпаки). Урівноваження регіональних і загальнодержавних цілей розвитку

відбувається на рівні взаємодії центральної і регіональної виконавчої влади та місцевого самоврядування, яке в Україні перебуває в досить нерозвинутому стані і не відповідає наявному етапу побудови демократичного суспільства. Стратегія і тактика місцевої влади обох гілок по досягненню консенсусу цілей державного і регіонального рівнів щодо принципово нових соціально-економічних явищ перебувають на стадії формування.

Таким чином, недостатня фінансова база місцевої влади, неринкові умови її формування гальмують ефективний регіональний розвиток та подолання його диспропорцій. Тому ринкові умови господарювання вимагають поетапного реформування бюджетної системи, що потребує удосконалення основних положень Бюджетного кодексу України в напрямі більшої децентралізації фінансів за збереження бюджетного унітаризму, встановлення прозорих та чітких критеріїв, які стимулюватимуть місцеву владу збільшувати доходи місцевих бюджетів, добробут населення.

Значна частка підприємств будівельного комплексу (БК) повністю або частково знаходяться у державній власності. Поряд з несистемністю державної підтримки підприємств з державними активами, відновлення суто централізованого управління ними послабило початкову економічну самоорганізацію територій, і позбавило єдиної реальної підтримки багато структурують утворюючих підприємств галузей спеціалізації територій. Відзначимо, що місцеві держадміністрації за час управління державними корпоративними правами (до його відміни) багато зробили для підтримки структурують утворюючих підприємств території: Сумська облдержадміністрація управляла "Сумихімпромом", Кіровоградська — Побузьким феронікелевим заводом, Івано-Франківська — калуською "Оріаною", Миколаївська міська держадміністрація — Миколаївською ТЕЦ, Київська — "Київенерго", Київським мотозаводом, ВАТ "Більшовик", "Хімволокно" тощо. Такі приклади дозволяють зробити висновок, що місцева влада разом з іншими відомствами, застосовуючи свої важелі впливу, могла б по-господарськи управляти державними активами в регіонах, або готувати їх до ефективної приватизації, яка б привела на підприємства справжніх господарів (ці цілі є бажаними для місцевих громад) за наявності чітких правил перерозподілу доходів території між центром і регіоном, відповідних повноважень.

Для нормальної поведінки інвестиційних процесів в БК більшої визначеності потребують наміри держави щодо подальшого роздержавлення. Для інвестиційного ринку невеликі пакети, як правило, не представляють особливої цінності. Якщо вони не користатимуться попитом, їх продаж проводитиметься по спрощеним схемам зі значним зниженням ціни. На такі пакети в разі перспективності підприємства можуть претендувати: 1) інсайтери, які проводять консолідацію пакетів, але досі не мали для цього необхідних коштів, 2) портфельні інвестори, які можуть очікувати дивідендів активів у віддаленій перспективі, 3) у випадках великої імовірності значної прибутковості у віддаленій перспективі серйозні інвестори, які вклали значні кошти у розвиток виробництва і яким для утримання контролю досі вистачало величини їх пакетів, намагати- муться придбати пакети, що продає держава, в т.ч. і

для унеможливлення захвату навіть незначних сфер впливу конкурентами.

Підхід до продажу державних активів структурують територіально-господарський комплекс підприємств, має бути виваженим, оскільки ними може заволодіти деструктивний інвестор (конкурент) з достатніми фінансовими можливостями, який запропонує більшу ціну, ніж інсайтери. Він може ліквідувати підприємство у такий спосіб і нанести шкоду територіальній громаді. Ряд позитивних моментів, пов'язаних з порядком розподілу загальнодержавних і місцевих податків, який до його скасування був зафіксований в ЗУ "Про столицю України — місто-герой Київ", дозволяє зробити висновок про важливий прецедент реальної продуктивної децентралізації управління регіональною економікою і фінансову децентралізацію, притаманні ринковій соціально орієнтованій економічній моделі. Виконавча влада (держадміністрації) зацікавлена у валовому збільшенні прибутків територіально-господарського комплексу, оскільки держава безпосередньо від неї вимагає виконання планів податкових надходжень території до держбюджету, проте без місцевого самоврядування не може надавати преференції підприємствам з місцевого бюджету (за сутністю є коштами місцевої громади). Для територіально-господарського комплексу цілі збільшення прибутків можуть не співпадати із стратегічними цілями його перспективного розвитку, збільшення його конкурентоздатності (наприклад, структурна перебудова). Навіть на підприємствах зі своєю участю, в т.ч. стратегічних, держава часто не може дати згоду на проведення додаткової емісії (якщо дати згоду на емісію і не її викупити, державний пакет "розмивається") для модернізації виробництва через обмеженість коштів держбюджету. Держава могла б виступати гарантом продуктивного перебігу трансформаційних процесів, однак часто випускає з рук важелі управління своїми активами. Трансформаційні процеси нерідко затягуються, дезінтегруються цілісні майнові комплекси потенційно перспективних підприємств, у т.ч. БК. Тож держава має остаточно визначитися з масштабами своєї власності і залишити за собою стільки підприємств, скільки вона може реально управляти, решту — продати, або передати в управління. На цих підприємствах держава (безпосередньо або через міністерства, відомства, при участі регіональної виконавчої влади) може здійснювати стратегічні інвестиційні проекти, але для цього вона в повній мірі має перебрати на себе функції планування, лобіювання, координації — надавати довгострокові кредити, розмішувати державні замовлення, супроводжувати зовнішньоекономічну діяльність тощо. Це важливо для підприємств БК, оскільки підтримка високотехнологічних галузей спеціалізації особливо доцільна при відсутності таких домінант розвитку, як багатогалузеве фінансово-промислове структурування навколо матеріально-фінансових потоків, що обслуговують потреби економіки, що за законом попиту і пропозиції мають низьку еластичність (енерго- та матеріальні ресурси, продукти харчування тощо). Поки що тільки зрідка відбувається включення в сферу впливу ПФГ високотехнологічних ланок зі значним ступенем доданої вартості, створеної за рахунок високого ступеня обробки сировини. Це дозволило б

використати стабілізаційний регулюючий вплив вертикалі влади і горизонтальної мотивації регіональних органів до розвитку територій.

Світова практика ринкового господарства виробила важливі для регіональної самоорганізації ринкового суспільства механізми продуктивної економічної взаємодії різних форм власності по спільному управлінню господарськими об'єктами через представництво в управлінні усього діапазону інвесторів, в т.ч. територіальної громади. Так, протягом останніх 150 років в одній з найбільш благополучних країн світу Швейцарії базові галузі економіки (енергетика, в т.ч. атомна, зв'язок, телекомунікації, ВПК, транспорт, кантональні банки) знаходиться у суспільній власності. Референдум 24.09.2002 р. щодо часткової лібералізації ціноутворення і доступу до електромереж приватних операторів підтвердив негативне відношення громадськості до цієї пропозиції і залишив згадані галузі у суспільній власності під громадським контролем. Співвласниками базових галузей Швейцарії здебільшого є господарські управління муніципалітетів, уряди кантонів (областей), кантональні парламенти, галузеві виробничі об'єднання, науково-дослідні інститути, державні установи; державні, приватні та засновані на корпоративній власності підприємства, банки; робітники підприємств, суміжні підприємства. Такий розподіл власності, заборона на відчуження та зміну форми власності закріплені законодавчо [2, с. 2]. Вирішальним фактором тут є здатність власників забезпечити баланс інтересів, ефективне виробництво, контроль над фінансовими потоками і їх використання на науково-технічний, технологічний, виробничо-господарський, соціальний, природоохоронний розвиток підприємств. Контроль над ціноутворенням не дозволяє розвиватися структурним диспропорціям, які можуть ініціювати переважне вкладання коштів в певні галузі економіки і стагнацію інших. Це створює збалансований по галузям економіки і промисловості господарський комплекс при збереженні за державою функцій по стимулюванню високих технологій, експорту.

Отже, комплексна власність з представництвом регіональної влади, робітників, постачальників, суміжників, фінансових закладів має значний досвід продуктивного з соціально-економічної точки зору функціонування і є доцільною для застосування в Україні. Держава у такий спосіб отримає можливість свідомо формувати ефективного власника підприємства, який за такої конфігурації інтересів введе його на високий виробничо-технологічний рівень, сформує збутову програму і при цьому врахує інтереси всіх сторін — підприємців, робітників підприємства, менеджменту, місцевої влади і економіки країни. Баланс прав та інтересів пулу інвесторів може стати підставою для участі в спільних інвестиційних проектах серйозних інвесторів, у т.ч. іноземних. В іншому випадку кращі стратегічні підприємства України продовжуватиме приватизувати офшорний капітал, який вивозитиме прибутки за межі країни, а національний капітал отримає лише ті крихти, що залишаться після них.

Адміністративно-територіальної реформа в напрямі укрупнення адміністративних суб'єктів сприятиме формуванню самодостатніх територіально-господарських

комплексів і територіальних громад, які матимуть достатні фінансові ресурси для забезпечення населенню гарантованого рівня громадських послуг і активізації регіонального розвитку [7, с. 135]. Найвний територіально-адміністративний устрій створює перешкоди комплексному розвитку територій, коли райони залишаються без бюджетотворюючих промислових підприємств, які адміністративно знаходяться в містах обласного підпорядкування, куди виїжджає на роботу працездатне місцеве населення і де воно сплачує податки з своїх заробітків.

Так, для створення Столичного (Київського) округу є ряд об'єктивних соціально-економічних передумов: м. Київ відчуває дефіцит землі для виробничих потреб і житлового будівництва; бізнес пересувається за міську межу через більш дешеву землю, ставки земельних податків (у передмістя вже перенесено десятки заводів, у т.ч. БК).

ВИСНОВКИ

Ідея створення столичного регіону на стадії реалізації потребує проробки, адже виникне необхідність змінити положення Конституції, ЗУ "Про столицю" тощо. На перших порах адміністративно-територіальної реформи на даному етапі соціально-економічного розвитку укрупнення має відбуватися в межах, що не перевищують масштаб округу, оскільки з огляду на ступінь розвитку представницької демократії малоймовірно, що регіональна влада гіпотетичного адміністративного економічного регіону буде сприяти стабілізації чи диверсифікації господарського комплексу.

Посилити взаємну економічну інтеграцію територій можна шляхом укладання міжобласних угод про співробітництво, взаємовигідний товарообмін. До встановлення дійсно ринкових самовідновлюваних і саморегулюючих механізмів та для запобігання деструктивній дії міжрегіональної конкуренції (яка перевищує межі конструктивної) центральні органи влади можуть взяти на себе роль координації при узгодженні масштабу участі підприємств регіонів (фінансового, науково-технічного, кадрового забезпечення, виробництва, реалізації тощо) при реалізації крупних, у т.ч. високотехнологічних інвестиційних проектів, у т.ч. міжнародних, за організаційним типом консорціуму. Інакше міжрегіональна конкуренція матиме чітко виражений деструктивний характер.

Україна входить до числа 10 країн світу з потужною авіапромисловістю, однак з огляду на складність трансформаційних процесів в країні малоймовірно, що авіабудівники України зможуть реально самостійно виступати на світовому ринку комерційних літаків без блокування з лідерами світового авіабудування. Тому в перспективі доцільно об'єднати зусилля авіабудівників України і взяти більш активну участь у міжнародній кооперації, оптимізувати кількість власних конструкторських розробок за рахунок зменшення їх числа і підвищення якості та технологічної новизни. Міжнародна високотехнологічна кооперація дозволить підвищити технологічний рівень власного виробництва.

Зазначена стратегія і тактика вбачається єдино доцільною для реалізації технологічних переваг промислової і науково-технічної ланок.

Література:

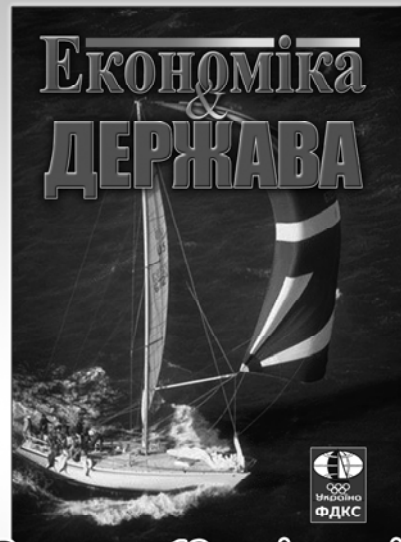
1. Корнієнко М.І. Державна влада і місцеве самоврядування: актуальні питання теорії і практики // Українське право. — 2015. — № 1 (2). — С. 58—74.
2. Радьков С. Как должны строиться отношения между местным самоуправлением и райгосадминистрациями? // Украинская Инвестиционная Газета. — 2013. — № 4 (382). — С. 8.

References:

1. Kornienko, M.I. (2015), "State power and local self-government: topical issues of theory and practice", *Ukrains'ke pravo*, vol. 1 (2), pp. 58—74.
2. Radkov, S. (2013), "How should relations be built between local self-government and district state administrations?", *Ukraynskaia Ynvestytsyonnaia Hazeta*, vol. 4 (382), p. 8.

Стаття надійшла до редакції 21.08.2017 р.

Науково-практичний журнал «ЕКОНОМІКА ТА ДЕРЖАВА»



Передплатний індекс: 01751

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ

www.economy.in.ua

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73